

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

9/S-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (4) - 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy

maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

SodiqovaShohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Насретдинова Дилфуза Мухаммадиновна</i> ЖЕНЩИНЫ ТАТАРКИ В КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ТУРКЕСТАНА	13-19
<i>Хужаниязов Уктам Ешбаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ АКАДЕМИК МУСИҚАЛИ ТЕАТРИ МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА	20-25
<i>Saidaxmatov Sharifbek Toshpo'latovich</i> SURXONDARYO VA QASHQADARYO VILOYATLARIDA DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR, AHOLI BANDLIGI VA MIGRATSIYA JARAYONLARI	26-32
<i>Yakubov O'tkir Shermamatovich</i> XX ASRNING UCHINCHI CHORAGIDAGI IQTISODIY, IJTIMOY O'ZGARISHLAR VA ULARNING DEMOGRAFIK JARAYONLARGA TA'SIRI	33-37
<i>Саидбобоева Гулзора Нематжоновна</i> ЎРТА ОСИЁ ЭНЕРГЕТИКАРИНИНГ I СЪЕЗДИ ХУСУСИДА	38-43
<i>Muminov Orifxuja</i> QIZILQUMNING LANDSHAFTI VA TARIXIY GEOLOGIYASI	44-49
<i>Avalova Gulshod Murodullayevna</i> HOJI BEKTOSH VALI – MUTASAVVUF FAYLASUF. HOJI BEKTOSH VALI MAJMUASI: TARIXI VA BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	50-55
<i>Айтмуратова Жанылсын Жалгасовна, Жамалов Нурлан Юсупович</i> БУЮК АЛЛОМАЛАРИМИЗНИНГ МЕРОСИНИ ЎРГАНИШ АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ	56-61
<i>Qurbonova Marg'uba</i> TIL SOHASIDAGI O'ZBEKISTON HUKUMATI SIYOSATI, O'ZBEK TILINING DAVLAT TILI SIFATIDAGI NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	62-68
<i>Shoto'rayeva Sitora Xudoyberdi qizi</i> BUXORO XONLIGIDA TOJIDDIN HASANHOJANING TUTGAN O'RNI VA IJTIMOY FAOLIYATI	69-72
<i>Убайдуллаева Моҳисадаф Суннатилла қизи</i> ҚЎҒИРЧОҚ ЎЙИНИНГ ЭНГ ҚАДИМГИ НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС СИФАТИДА	73-76
<i>Xoliqulov Rustam Sharipovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SOHASIDAGI AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR	77-82
<i>Fayziyev Farrux Uktamovich</i> IMKONIYATI CHEKLANGAN INSONLAR O'RTASIDA O'TKAZILADIGAN XALQARO SPORT MUSOBAQALARINING RIVOJLANISH TARIXI	83-90
<i>Азаматова Гулмира Байирбековна</i> МЕҲНАТ МИГРАНТЛАРИНИ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ Қўллаб-қувватлашнинг АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ	91-96

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Abduvohidov Behzod</i> ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI O'RNI	97-107
<i>Abdullaev Altinbek Yanqibaevich, Hoлиёров Парда Саъдуллаевич</i> КОРХОНАЛАРДА ИНВЕСТИЦИЯЛАР ҲИСОБИНИНГ ИЛМИЙ-МЕТОДОЛОГИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	108-124
<i>Payazov Murod Maksudovich</i> “O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI” AJDA YO'LOVCHI TASHISH TIZIMINI MODERNIZATSIYALASH DAVR TALABI	125-131
<i>Юнусов Бегенч Мавланбердиевич</i> ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ РИВОЖЛАНИШИНИ БАШОРАТЛАШ, УЛАРНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ	132-143
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Hoshimjanovich, Sayitbaev Shermirza Datkamirzaevich</i> KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI AYLANMA VOSITALARINI SHAKLLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	144-151
<i>Мадрахимов Кахрамон Эгамберганиевич</i> МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТНИНГ СТРАТЕГИК УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ	152-161
<i>Palvaniyazov Anvar Amatovich</i> МАМЛАКАТ ИҚТИСОДИЙОТИГА ХОРИЙИY INVESTITSIYALARNI JALB ETISHDA INVESTITSION SIYOSATNING AHAMIYATI	162-165
<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> HUDUDLARDA SANOAT AGLOMERATSIYALARINI SHAKLLANTIRISH BO'YICHA ХОРИЙИY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH	166-172
<i>Rahmanova Rushana</i> O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJI VA KADRLAR TAYYORLASHDAGI MUAMMOLAR	173-178
<i>Hayrullayev Shaxram Yunus o'g'li</i> SAMARQAND VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA DINAMIKASI	179-186
<i>Qodirov Bahodir Tursunivich</i> “QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI”NING O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY TARAQQIYOTIDAGI O'RNI	187-192
<i>Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, G'oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich</i> LIZING MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISHDA SAMARALI MARKETING STRATEGIYALARINING AHAMIYATI	193-199
<i>Masharipova Durdona</i> RAQAMLI PLATFORMALARNING GLOBAL TASHQI SAVDOGA TA'SIRI: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR	200-206
<i>Нурмухамедова Барно Исмаиловна, Урунова Гульнара Чарикулиевна</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ИНИЦИАТИВНОГО БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	207-213

<i>Xidirova Marg'uba Rustamovna, Zakirov Asilbek Adilovich</i> KORPORATIV BOSHQARUV MEKANIZMLARI ORQALI AKSIYADORLIK JAMIYATINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	214-218
---	---------

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Ismoilov Maxamadixon</i> TALABALARDA FALSAFIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	219-223
<i>Shaydullayev Normuhammad</i> INSON VA JAMIYAT O'ZARO ALOQALARI: MUVOZANAT VA RIVOJLANISH	224-228
<i>Раджапбоева Хуршида Мақсудовна</i> ШАРОФ РАШИДОВ БАДИИЙ-АДАБИЙ МЕРОСИДАГИ ЭСТЕТИК КЛИШЕНИНГ УНИКАЛ ЎЗИГА ХОСЛИГИ	229-233
<i>Abdullayeva Marhabo Uskinbayevna</i> YUSUF XOS HOJIB "QUTADG'U BILIG" ASARIDA AXLOQ MASALASI.....	234-239
<i>Ризаев Илҳом</i> ТАРТИБ ВА ХАОС: ЎЗ-ЎЗИНИ ТАШКИЛЛАШТИРИШ ҒОЯЛАРИНИНГ ТАРИХИЙ ТАДҚИҚИ	240-247
<i>Niyozova Nilufar</i> OQILONA TURMUSH SHAROITINI YARATISHDA OILANING O'RNI	248-252
<i>Usmonov Farrux</i> FAN ETIKASI TUSHUNCHASINING TIZIMLI TAHLILI	253-258
<i>Mirjavxarova Feruzaxon Usmonjonovna</i> AYOLLARNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING IJTIMOY, IQTISODIY VA MADANIY ASOSLARI: TARIXDAN BUGUNGI KUNGACHA	259-266
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MA'NAVIY VA G'OYAVIY MEKANIZMLAR	267-272
<i>Raxmankulov Farxod Raximkulovich</i> ISLOHOTLAR JARAYONIDA MULKDORLAR QATLAMINING MILLIY O'ZLIGINI ANGLASHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	273-278
<i>Asatov Sodiq Safarovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARGA PRAGMATIK YONDASHUVLARNING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI	279-284
<i>Yusupova Feruza Zoyirovna</i> AXLOQIY TAFAKKURNING TAKOMILASHUVIDA AXLOQIY IDEALGA BO'LGAN EHTIYOJ	285-290
<i>Aripova Zulfiyaxon Solijonovna</i> SINERGETIKANING FALSAFIY VA IJTIMOY DUNYOQARASHGA TA'SIRI	291-296
<i>Saodatov Alimardon Abduraxmonovich</i> YOSHLARDA TABIAT IFLOSLANISHINI OLDINI OLIH VA UNI ASRAB AVAYLASH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH	297-302

<i>Matluba Abduqodirovna Abdalimova</i> FALSAFIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA ANALITIK VA KRITIK YONDASHUVLAR	303-307
<i>Safarova Tumaris Rustamkulovna</i> KOTIB CHALABIYNING SHARQ ILM-FAN TARAQQIYOTIDA TUTGAN O'RNINI	308-312
<i>Tursunov Muxiddin Boltaevich</i> АФСОНАВИЙ ДУНЁҚАРАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УНИНГ ИНСОН ТАФАККУРИГА ТАЪСИРИ	313-316
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> XRISTIANLIK DININING KELIB CHIQISHI VA G'ARB DAVLATLARIGA TARQALISHI	317-326
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Karimova Ozodakhon Avazovna</i> LINGUOPRAGMATIC STUDY OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH A SOMATIC COMPONENT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	327-338
<i>Sayfiddinova Gulnoza</i> MILLIY UYG'ONISH DAVRI QO'QON ADABIY MUHITIDAGI AYRIM TURKUM SHE'RLARNING JANRIY XUSUSIYATLARI	339-344
<i>Abdullayev Ziyodbek Mansurovich</i> O'ZBEK VA NEMIS TILLARI ANTROPONIMIKASIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR: KONTRASTIV TAHLIL	345-352
<i>Otaboyeva Mazmuna Rahimovna</i> FE'LNING SEMANTIK VA GRAMMATIK KATEGORIYALARIDAGI DARAJALANISHI: O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA	353-359
<i>Алиева Эльвина, Темирова Озода</i> ПОВЕЛЕНИЯ И ПОБУДИТЕЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ СО ЗНАЧЕНИЕМ ЖЕЛАНИЯ В ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ В. Ф. ХОДАСЕВИЧА	360-365
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat o'g'li</i> BADIY TARJIMADA LEKSIK-GRAMMATIK TRANSFORMATSIYALAR TADQIQI (JON GRINNING "THE FAULT IN OUR STARS" ROMANINING O'ZBEK TILIGA TARJIMASI MISOLIDA)	366-372
<i>Maxmudova Farangiz Muzaffar qizi</i> SAID AHMAD HAJVIYALARIDA YUKLAMALARNING AHAMIYATI	373-378
<i>Abdumajitov Xurshid Alisher o'g'li</i> MULOQOT VA MADANIYAT SHARHIDAGI SPORT TILI	379-382
<i>Rajabova Karomat Chorshanbi qizi</i> TURKOLOGIYADA SO'ZLASHUV USLUBIGA DOIR IZLANISHLAR	383-389
<i>Abdujalilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA JINOIY LINGVISTIK BIRLIKLARNING SHAKLLANISHIDA STILISTIK VOSITALARNING O'RNINI	390-396
<i>Xasanova Kamila Baxtiyorovna</i> STUDYING ETHNOGRAPHIC VOCABULARY IN THE UZBEK LANGUAGE	397-401
<i>Бобаева Шахноза</i> ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ В РЕЧИ	402-407

<i>Рузибаева Азиза Қаҳрамановна</i> АВАЗ ЎТАР ИЖОДИНИНГ ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАЪСИРИ	408-413
<i>Umurzakova Aygul Umarovna</i> ARAB TILSHUNOSLIGIDA ZIYORAT TURIZMI TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH JARAYONI	414-418
<i>Sobirova Nodirabegim Murodjon qizi, Egamberdiyeva Sarvinoz Esonali qizi</i> STILISTIK FIGURALARNING TARJIMADAGI O'ZIGA XOSLIGI	419-423
<i>Xo'jamberdiyeva Gavhar Ilhom qizi</i> INGLIZ TILIDA "CHILD" KONSEPTINI AKS ETTIRUVCHI NOMINATSIYALAR	424-427
<i>Мирзаева Феруза Самижоновна</i> ЎЗБЕК ХАЛҚ МАҚОЛЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ	428-433
<i>Badalbayeva Maloxat Yulchiyevna</i> TRANSLATION FEATURES OF EMERGENCY TERMS IN ENGLISH AND UZBEK: A COMPARATIVE ANALYSIS	434-438
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI NEOLOGIZMLARNING YASALISH USULLARI VA QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI	439-444
<i>Po'latova Sarvinoz Botir qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA ZIDDIYATLI KOMMUNIKATSIYANING LIGVISTIK EKSPERTIZASI	445-449
<i>Aripova Saodat Taxirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI NIKOYALAR TARJIMASINING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATLARI	450-453
<i>Azamatova Gulnoza</i> THE GRAMMATICAL CATEGORY OF NUMBER IN THE GERMAN LANGUAGE	454-458
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Мухитдинова Фирюза</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ	459-465
<i>Имомниязов Дониюрбек Вахтийор о'ғ'ли</i> MULKNI BEGONALASHTIRISH SHARTNOMALARIGA OID KONSEPTUAL YONDASHUVLAR	466-470
<i>Ёкубов Шухратжон Восиджон угли</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК АВТОР И ИЗОБРЕТАТЕЛЬ: АНАЛИЗ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ПРОИЗВЕДЕНИЙ И ИЗОБРЕТЕНИЙ, СОЗДАННЫХ ИИ, В РАМКАХ АВТОРСКОГО ПРАВА И ПАТЕНТНОГО ПРАВА	471-477
<i>Худайбердиева Мафтуна Зафар кизи</i> ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВА ДЕТЕЙ НА БЕСПЛАТНОЕ И КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ	478-483
<i>Begimov Rufat Musurmonovich</i> KONSTITUTSIYA – HUQUQ VA ERKINLIKLARIMIZ KAFOLATI	484-488
<i>Миножиддинов Абдурасул Баходирович</i> АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	489-494

<i>Иброҳимов Азимжон Абдумумин угли</i> “ЎЗБЕКИСТОН ФУҚАРОЛИК ҚОНУНЧИЛИГИДА КОРПОРАТИВ МУНОСАБАТЛАРГА ОИД ҚОИДАЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВ”	495-500
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FUQAROLIK KODEKSINING YANGI TAHRIRI LOYIHASI BIRINCHI BO'LIM 6-BOVIDAGI KONSEPTUAL MASALALAR TAHLILI	501-507
<i>Ғайбуллаев Соҳибжон Ғайбуллаевич</i> ИЖАРА ШАРТНОМАСИГА ОИД ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БЎЙИЧА АЙРИМ ЁНДАШУВЛАР	508-514
<i>Саидов Бобур Баҳромжонович</i> ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ В ВЕБ-РАЗРАБОТКАХ	515-524
<i>Асадов Шаҳриддин Фаҳриддинович</i> РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА МАСЛАҲАТ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ	525-529
<i>Ганиев Ниҳолбек Валиевич</i> НОТИЖОРАТ КОРПОРАТИВ ТАШКИЛОТЛАР	530-536
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Ortiqova Nargiza Akramovna</i> O'QUVCHILARDA TARBIYAVIY QADRIYATLAR MANBALARI VOSITASIDA UZLUKSIZ MA'NAVIY TARBIYANI OSHIRISHGA QARATILGAN SAMARALI PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR	537-541
<i>Jamalova Nargiza Ulug'bek qizi</i> PEDAGOGIKA VA GUMANITAR FANLARINING JAMIYATDA TA'LIMNING O'ZGARISHI VA RIVOJLANISHIDA TUTGAN O'RNI	542-547
<i>Norboyev Nabijon Narziqulovich</i> SHAHMAT O'YININING SHAXS INTELEKTUAL SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI	548-553
<i>Batirov Behzod Baratovich</i> FIZIKA TA'LIM MAZMUNINI TABAQALASHTIRISHNING O'ZIGA XOSLIGI	554-559
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i> GENDER METODINING NAZARIY ASOSLARI	560-564
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i> BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIGA INNOVATSION O'QITISH USULLARINING SAMARADORLIGI VA PEDAGOGIK SHAROITLARI	565-569
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR JISMONIY TARBIYASINING PEDAGOGIK SHARTLARI	570-575
<i>Ernazarov G'olibjon Ne'matovich</i> JISMONIY YUKLAMADAN CHARCHASH VA QAYTARILISH DAVRLARINING FIZIOLOGIYASI	576-580
<i>Xudaykulova Dilbarxon Zokirovna, Erkinova Dilshoda Sherali qizi</i> BOLALARDA TADQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLANTIRISHGA QARATILGAN PEDAGOGIK JARAYONNING ASOSIY XUSUSIYATLARI	581-586

<i>Eshdavlatov Abdullo Boybo'ri o'g'li, Uralov Sardor Abdulla o'g'li</i> TALABALARNING VOLEYBOL MASHG'ULOTLARIDA TEXNIK TAYYORGARLIGI	587-593
<i>Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA TALABALARNING MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI TIL ELEMENTLARI ORQALI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI	594-607
<i>Mirzaeva Kamola Uralovna</i> THE ROLE OF THE FAMILY INSTITUTE IN EDUCATING A PROFESSIONAL GENERATION	608-612
<i>Tursunboyeva Mukhlisa Anvar kizi</i> BILINGUALISM AS A PROMISING FORM IN CHILDREN'S EDUCATION	613-619
<i>Ҳақназарова Нилуфар Қуранбоевна</i> ТАЪЛИМ ТРАНСФОРМАЦИЯСИ ШАРОИТИДА ПЕДАГОГ КАДРЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТИЗИМИНИ СТРУКТУРАВИЙ-ФУНКЦИОНАЛ ТАЪМИНОТИ	620-625
<i>Sheraliyeva Shahnoza Usmanovna</i> INGLIZ TILIDA TALABALAR YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA TURLI YOZMA MATN NAMUNALARINI TAHLIL QILISHGA QARATILGAN MASHQLARNING AHAMIYATI	626-633
<i>Джанабаева Адина</i> ВОЗМОЖНОСТИ ЦИКЛА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	634-641
<i>Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich</i> TALABALARNING JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARIDA KUCH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH	642-646
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> QASHQADARYO VILOYATIDA PEDAGOGIKA FANINING RIVOJLANISHIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI	647-651
<i>Садиев Валижон</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ РАЗВИТИЯ ПАТРИОТИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	652-657
<i>Pulatova Muhabbat Egamberdievna</i> UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH JARAYONIDA O'QITUVCHILARDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYASI	658-663

Received: 10 November 2024
Accepted: 15 November 2024
Published: 25 November 2024

Article / Original Paper

ANALYSIS OF CONCEPTUAL ISSUES IN THE FIRST SECTION, CHAPTER 6 OF THE DRAFT NEW EDITION OF THE CIVIL CODE OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Koryogdiev Bobur Umidjon ugli,
Lecturer of the “Civil Law” department of
Tashkent State University of Law
Email: boburkoryogdiev@gmail.com

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of the main issues related to the regulation of civil-legal objects in the draft of the new Civil Code of the Republic of Uzbekistan. In accordance with the Concept of improving the new Constitution and civil legislation, the draft code is aimed at strengthening the legal framework for privacy, economic and social rights, legal protection of personal property rights. As part of this project, new norms such as the protection of privacy, personal image and honor, in particular, legal issues in the digital economy, crypto-assets, "green energy" certificates, and regulations regulating modern objects such as transplants were also introduced. Also, in the article, the importance of taking into account the experiences adopted in the advanced countries of the world in the provisions of the draft code is noted. In this regard, approaches to the regulation of intangible benefits, personal privacy and objects in the civil legislation of countries such as Russia, China, France, and Germany are presented. Based on the experience of these countries, it is noted that the rules of the project were developed in accordance with the socio-economic conditions and modern requirements of Uzbekistan.

Key words: objects, crypto-assets, “green energy” certificates, “big data”, “droit à la vie privée”.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI FUQAROLIK KODEKSINING YANGI TAHRIRI LOYIHASI BIRINCHI BO‘LIM 6-BOBIDAGI KONSEPTUAL MASALALAR TAHLILI

Koryog‘diyev Bobur Umidjon o‘g‘li
Toshkent davlat yuridik universiteti
“Fuqarolik huquqi” kafedrasida o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasining yangi Fuqarolik kodeksi loyihasidagi fuqarolik-huquqiy obyektlarni tartibga solish bilan bog‘liq asosiy masalalar keng tahlil qilinadi. Yangi Konstitutsiya va fuqarolik qonunchiligini takomillashtirish Konsepsiyasiga muvofiq, kodeks loyihasi shaxsiy hayot daxlsizligi, iqtisodiy va ijtimoiy huquqlar, shaxsiy nomulkiy huquqlarni huquqiy himoya qilish bo‘yicha normativ asosni mustahkamlashga yo‘naltirilgan. Ushbu loyiha doirasida, shaxsiy hayot daxlsizligini himoya qilish, shaxs tasviri va sha‘nini muhofaza qilish kabi yangi normalar, xususan, raqamli iqtisodiyotdagi huquqiy masalalar, kriptο-aktivlar, “yashil energiya” sertifikatlari va transplantatsiya kabi zamonaviy obyektlarni tartibga soluvchi qoidalar ham kiritildi. Shuningdek, maqolada, kodeks loyihasining qoidalarida jahonning ilg‘or davlatlarida qabul qilingan tajribalarni inobatga olish muhimligi qayd etilgan. Bu borada, Rossiya, Xitoy, Fransiya, Germaniya kabi mamlakatlarning fuqarolik qonunchiligidagi nomoddiy ne‘matlar, shaxsiy daxlsizlik va obyektlarni tartibga solish yondashuvlari keltirilgan. Ushbu davlatlarning tajribasi asosida loyiha qoidalari O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlari va zamonaviy talablariga mos holda ishlab chiqilganligi ta‘kidlanadi.

Kalit so‘zlar: obyektlar, kriptο-aktivlar, “yashil energiya” sertifikatlari, “big data”, “droit à la vie privée”

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI9Y2024N77>

Kirish. O'zbekiston Respublikasining 2023-yil 30-aprel kuni o'tkazilgan umumxalq referendum orqali mamlakatning yangi tahrirdagi Konstitutsiyasi jamiyatning evolyutsion rivojlanishidan kelib chiqib qabul qilindi. Unda fuqarolarning shaxsiy, iqtisodiy hamda ijtimoiy huquqlari daxlsizligi kuchaytirildi. Xususiyl mulkchilik va uy-joy daxlsizligi bilan bog'liq moddalar kiritilishi bilan fuqarolik muomalasidagi obyektlar hajmining ortishiga ham sabab bo'ldi. Konstitutsiyaning 31-moddasida har kim shaxsiy hayot daxlsizligi hamda o'z shaxsigadoir ma'lumotlarni himoya qilish huquqi kafolatlandi. 47-moddasida har kimning uy-joyli bo'lish huquqi mavjudligi belgilangan bo'lsa, 68-moddada yerning xususiyl mulk bo'lishi mumkinligi qayd etildi. 33-modda orqali davlat internetdan foydalanish uchun sharoit yaratishni kafolatlab qo'ydi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-apreldagi F-5464-son farmoyishi bilan tasdiqlangan O'zbekiston Respublikasining fuqarolik qonunchiligini takomillashtirish Konsepsiyasi qabul qilinib, uning 4-bo'limi birinchi va beshinchi qismlarida shaxslar tasviri, ularning shaxsiyl nomulkiyl huquqlari va boshqa nomoddiyl manfaatlarining ishonchli fuqarolik-huquqiyl himoya qilinishini ta'minlash, fuqarolik-huquqiyl munosabatlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarni qo'llashning huquqiyl asoslarini shakllantirish, xususan, kripto-aktivlar, shu jumladan mayning aylanmasini rivojlantirish, shaxsi ko'rsatilmagan ma'lumotlarning sezilarli massivlarini ("big data") yig'ish va qayta ishlashni huquqiyl tartibga solish, elektron tijoratdan foydalanish, elektron maydonchalar orqali xaridlarni amalga oshirish bo'yicha imkoniyatlarni kengaytirishga oid topshiriqlar qo'yildi.

Shuningdek, Prezidentning PQ-156-son Qarori bilan ma'qullangan "Yashil energiya" sertifikatlari tizimini joriyl etish chora-tadbirlarida "yashil energiya" sertifikatlarining fuqarolik muomalasida obyekt sifatida erkin bir shaxsdan ikkinchi shaxsga o'tishi belgilandi.

2022-yil 11-mayda O'zbekiston Respublikasining "Inson a'zolari va to'qimalarining transplantatsiyasi to'g'risida"gi Qonuni qabul qilinib, unda transplantatsiya obyektlari sifatida tirik donordan yoki inson murdasidan olingan inson a'zolari va (yoki) to'qimalari bo'lishi belgilandi.

Metodologiya. Mazkur maqola ilmiyl-tahliliyl uslubda yozilgan bo'lib, unda bir qator tadqiqot metodlari qo'llangan. Xususan, maqolada O'zbekistonning yangi Fuqarolik kodeksi loyihasi mazmuni chuqur tahlil qilingan va uning ayrim qoidalari boshqa huquqiyl tizimlar tajribasi bilan taqqoslangan. Muallif avval loyihadagi har bir modda va uning mohiyatini alohida ko'rib chiqib, keyin ularni umumiy yondashuv bilan bog'laydi. Maqolada, shuningdek, O'zbekiston qonunchiligidagi yangi qoidalar Rossiya, Xitoy, Fransiya, Germaniya va boshqa davlatlar huquqiyl tizimi bilan taqqoslangan. Taqqoslash orqali muallif xalqaro tajribani tahlil qilib, O'zbekistonda tatbiq etilishi mumkin bo'lgan samarali yechimlarni aniqlashga harakat qiladi. Qolaversa, Muallif 2019-yildan buyon amalga oshirilayotgan fuqarolik qonunchiligini yangilash jarayoniga e'tibor qaratib, ushbu o'zgarishlarning evolyutsion bosqichlarini tavsiflaydi.

Muhokama. Fuqarolik qonunchiligini takomillashtirish bilan bog'liq islohotlar natijasida o'tgan 2019-2022-yillar oralig'ida O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksini yangi tahririni tayyorlash bo'yicha faol ishlar olib borildi. Loyiha tan olingan xalqaro tajriba, mutaxassislarining fikrlari hamda jamoatchilik takliflari asosida ishlab chiqilib, amaldagi

qoidalar takomillashtirildi. Xususan, Fuqarolik kodeksi loyihasida yangi tahrirdagi Konstitutsiya hamda Konsepsiyada keltirilgan fuqarolik huquqining obyektlariga oid masalalarning aksariyati inobatga olinib, bozor iqtisodiyoti va ilg'or xalqaro standartlar talablariga javob beradigan o'zgarishlar amalga oshirilgan.

Ijtimoiy munosabatlarni tartibga solishda dunyoda kuzatilayotgan shiddatli o'zgarishlar, xususan, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlarning o'rni va ahamiyati ortib borayotganligini inobatga oladigan bo'lsak, fuqarolik huquqining obyektlari bilan bog'liq loyihadagi bu o'zgarishlar bugungi zamonaviy talablarga qay darajada muvofiq kelishini aniqlash zarurati mavjudligini ko'rsatadi.

Amaldagi FKning 3-kichik bo'limi 3 ta bob (6-8-boblar), 20 moddalardan (81-100-moddalarni) iborat bo'lsa, loyihaning umumiy qoidalaridagi obyektlarga doir normalari ancha qisqartirilib, 8 modda (172-179-moddalar) belgilanmoqda. Ashyolarga oid qoidalar ashyoviy huquqlar bo'limiga, intellektual faoliyat natijalari bilan bog'liq obyektlarga oid qoidalar intellektual mulk huquqi bo'limiga ko'chirilmogda.

Shu bilan birga loyiha umumiy qismdan o'rin olgan obyektlarni huquqiy tartibga soluvchi 6-bobi qoidalariga ilgari mavjud bo'lmagan yangi obyektlar kiritilmogda.

Bunda sha'n va qadr-qimmatni muhofaza qilishga oid normalar aniqlashtirilib, uni himoya qilishga oid normalarni aniq talqin etishga imkonini beradigan mezonlar 176-177-moddalarida nazarda tutilmogda. Zero bugungi kunda axborot tarqatish bilan bog'liq munosabatlarda ko'plab huquqbuzarlik holatlari sodir etilmogda. Xususan, fuqaroning sha'ni, qadr-qimmati yoki ishchanlik obro'siga putur yetkazuvchi ma'lumotlarni tarqatish orqali fuqarolarga zarar yetkazish holatlari tez-tez uchrab turadi. Xususan, trollar, blogerlar tomonidan internet va ijtimoiy tarmoqlarda ko'plab haqiqatga to'g'ri kelmaydigan ma'lumotlar tarqatilmogda. Ushbu holatlardan himoyalanishga nisbatan qonunchilikda aniq mexanizmlar nazarda tutilmagan. Taklif etilayotgan normalar ushbu bo'shliqni to'ldirishga xizmat qiladi. Xalqaro tan olingan tajribadan Xitoy Fuqarolik kodeksi 1025-1026-moddalari asos sifatida olingan. Shuningdek, loyihada Internet olamining kengayishi hamda fan va texnologiyaning rivojlanishi asosida yuzaga kelayotgan xavflar va tahdidlarni inobatga olib novellalar sifatida "fuqaro tasvirining himoyasi", "Fuqaroning shaxsiy hayotini muhofaza qilish" kabi normalar ham belgilanmogda.

Konsepsiyaning shaxs tasviriga bo'lgan huquqini ishonchli himoya qilish vazifasini bajarish, shuningdek, fuqaro tasvirining himoyasi bugungi axborot kommunikatsiya rivojlangan davrda dolzarb ahamiyat kasb etayotganligi inobatga olinib loyihaga yangi 178-modda kiritilmogda. Unda tasvirga bo'lgan huquq va uning himoyasi mezonlariga oid qoidalar aks ettirilmogda.

Fuqaro tasvirini olish va uni tarqatish vositalarining turi juda keng va tasvirdan turli g'arazli va noqonuniy maqsadlarda ham foydalanish mumkin. Bu esa fuqaroning shaxsiy nomulkiy huquqlari obyektlaridan biri sanaladigan tasvirga bo'lgan huquq buzilishiga olib keladi.

Boshqa tomondan qaraganda, shaxsning tasviridan uning roziligisiz foydalanishga yo'l qo'yiladigan holatlarni ham nazarda tutish zarur.

Dunyo tajribasiga qaraydigan bo'lsak, aksar davlatlar fuqarolik qonunchiligiga nomoddiy ne'matlar sifatida shaxs tasviriga bo'lgan huquq hamda shaxsiy hayot daxlsizligini, allaqachon, obyektlar sifatida kiritgan. Jumladan, MDH davlatlaridan Rossiya Federatsiyasi

Fuqarolik kodeksining 152¹-moddasi shaxs tasviriga oid bo'lsa, 152²-moddasida shaxsiy hayot daxlsizligiga oid qoidalar aks ettirilgan. Qozog'iston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 144-145-moddalari shaxsiy hayot daxlsizligi hamda shaxs tasvirini fuqarolik huquqi obyekt sifatida tartiblagan. Turkmaniston Respublikasi Fuqarolik kodeksida ushbu nomoddiy ne'matlar 17-18-moddalarida belgilangan.

Yevropa qit'a huquqi mamlakatlaridan hisoblanuvchi Fransiya, Germaniya, Ispaniya, Italiya mamlakatlari ham o'z qonunchiligida shaxsiy hayot daxlsizligi va shaxs tasvirini obyekt sifatida belgilab muhofaza qiladi. Masalan, Fransiyada shaxsiy hayot daxlsizligi Fuqarolik kodeksining 9-moddasida mustahkamlangan "*droit à la vie privée*" (shaxsiy daxlsizlik huquqi) tushunchasi asosida himoya qilinadi. Ushbu modda shaxslarning shaxsiy hayotiga, shu jumladan shaxsiy hayotiga asossiz aralashishdan himoyalanih huquqi bilan o'z navbatida shaxs tasvirini ham qamrab oladi.

Germaniya Federativ Respublikasi va Ispaniya Monarxiyasida shaxs tasviri shaxsiy hayot daxlsizligi ichida Konstitutsiya darajasida muhofaza qilingan. Jumladan, Ispaniya Konstitutsiyasining 18-moddasiga ko'ra sha'ni, qadr-qimmat, shaxsiy va oilaviy hayot daxlsizligi va o'z qiyofasiga bo'lgan huquqi kafolatlanadi.

Italiyada shaxsiy daxlsizlik huquqlari Italiya Konstitutsiyasining 10-moddasida keltirilgan "*diritto alla riservatezza*" (shaxsiy hayot huquqi) tushunchasi ostida himoyalangan. Italiya Fuqarolik kodeksida ham shaxsiy hayot daxlsizligini himoya qiluvchi qoidalar mavjud.

Tasvir huquqlari Italiyada Fuqarolik kodeksning 96-moddasiga muvofiq tan olingan bo'lib, u jismoniy shaxslarga ularning roziligisiz o'z suratlaridan tijorat maqsadlarida foydalanishni nazorat qilish huquqini beradi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 27-moddasida ham har kim erkinlik va shaxsiy daxlsizlik huquqiga egaligi belgilangan. Biroq Konstitutsiyada belgilangan mazkur qoida fuqarolik qonunchiligida rivojlantirilmagan va fuqaroning shaxsiy hayotini muhofaza qilish masalalarida bo'shliq yuzaga kelgan.

O'zbekiston Respublikasining "Shaxsga oid ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonunida shaxsiy hayotning bir qismi hisoblangan shaxsning o'zi va hayotiga hamda boshqa shaxsiy nomulkiy huquq va manfaatlariga oid ma'lumotlarni muhofaza qilish masalalari belgilangan. Shu sababli fuqaroning shaxsiy hayotini muhofaza qilishga oid asosiy qoidalar, bu boradagi muayyan mezon va muhofaza qilish chegaralari, shaxsiy hayotni muhofaza qilishda belgilanayotgan huquqlar va kafolatlar FKda ifodalanishi maqsadga muvofiqdir.

Fan va texnikaning jadal taraqqiyoti kishilik jamiyati uchun turli texnologiya imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Bu texnologiyalar o'z navbatida mavjud ijtimoiy munosabatlarning o'zgarishiga, ularga yangi voqeliklar hamda ilgari ma'lum bo'lmagan, anglab yetilmagan yoki tushunilmagan narsalar, texnikalar, uskunalar, usullar va vositalar kirib kelishi sabab bo'lmoqda. Ayni paytda mazkur holatlar huquqiy munosabatlarning tarkibi va mazmuni o'zgarishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu jihatdan fuqarolik huquqlari obyektlari doirasi va ko'lami ham borgan sari kengayib, yangi ma'no va mazmun kasb etib bormoqda. Fuqarolik huquqi fani tomonidan bugungi kunda zamonaviy dunyoda fuqarolik huquqlarining yangi obyektlari mamlakatlar qonunchiligida e'tirof etilmoqda. Bunday obyektlar jumlasiga raqamli pullar, raqamli huquqlar, uglerod birliklari (kvotalarni bajarish birliklari), elektr energiyasini kelib chiqish sertifikatlari ("yashil" sertifikatlar) kiradi.

Qolaversa, mamlakatimizda inson ta'na a'zolari va to'qimalarining transplantatsiyasiga oid munosabatlar ham tartibga solinib, unga doir O'zbekiston Respublikasining Qonuni qabul qilindi. Qonunda transplantatsiya obyektlari ko'rsatildi. Loyihada esa bunday yangi obyektlar haqida qoidalar keltirilmagan.

Natijalar. Yuqoridagilarni inobatga olib, "yashil" sertifikatlar, uglerod birliklari, transplantatsiya obyektlariga oid umumiy qoidalarni ham kiritish kerak.

Kodeks loyihasida, shuningdek, obyektlarga oid qoidalarni joylashtirish bilan bog'liq o'zgarishlar ham mavjud. Xususan, qoidalarni joylashtirishda asosan fuqarolik huquqi obyektlari tushunchasi, mol-mulk termini, qimmatli qog'ozlar muomalada bo'lishi hamda shaxsiy nomulkiy huquqlar va boshqa nomoddiy ne'matlarni belgilash, muhofaza qilish va himoya qilishga oid qoidalar "Obyektlar" nomli bobda belgilanmoqda. Ushbu bobning ashyolarga, ko'char va ko'chmas mulkka bag'ishlangan qoidalari esa loyihaning "Ashyoviy huquqlar" nomli II-bo'limiga o'tkazilmoqda.

Dunyo tajribasiga qaraydigan bo'lsak, bu borada ikki xil yondashuv mavjud. Bir qator mamlakatlarda yangi loyihadagi kabi ashyoviy huquq obyektlariga oid normalar fuqarolik huquqining obyektlari haqidagi umumiy qoidalarda emas, balki ashyoviy huquqlar bobida joylashgan. Masalan, Fransiya Fuqarolik kodeksi II Kitobi mulk huquqiga bag'ishlangan bo'lib, mol-mulkning tasniflanishi ushbu bo'limdan o'rin olgan. Xitoy Xalq Respublikasi Fuqarolik kodeksida ham ashyolarga oid qoidalar, xususan, ularning tasniflanishi ashyolar bobida keltirilgan. Ozarbayjon Respublikasi ham ashyolarning tasniflanishi bilan bog'liq qoidalarni ashyoviy huquqlar bobiga joylashtiradi. Avstriyada ham shunday yondashuv. 2-yondashuv mamlakatlari obyektlarni institutsional bo'lmasdan, umumiy qoidalarda ifoda etadi. Bunday mamlakatlar qatorida Germaniya, Rossiya, Qozog'iston, Tojikiston, Ukrainalar mavjud. Misol uchun, Qozog'iston Fuqarolik kodeksi 1-bo'lim 3-bobi fuqarolik huquqi obyektlari deb nomlanib, undagi 115-128-moddalar obyektlar tushunchasi, turlari va ashyolarning tasniflanishiga oid qoidalarni o'zida aks ettirgan. Xuddi shunday joylashuv Ukraina Fuqarolik kodeksi 1-bo'lim 3-bob 177-211-moddalarda ifoda etilgan. Qoidalar joylashuvi shuni ko'rsatadiki qit'a huquqi oilasining german tarmog'i mamlakatlari (asosan MDH davlatlari) obyektlarga oid qoidalarni umumiy qoidalar sifatida tartiblaydi. Aksar fransuz tarmog'i mamlakatlari esa ashyolarga oid qoidalarni ashyoviy huquqda, obyektlarga oid umumiy tushunchalarni esa umumiy qoidalarga joylashtiradi.

Aytish kerakki, ashyolar va ularning turlanishini ashyo huquqida keltirish samarali. Sababi, ashyolar odatda ashyoviy huquqqa oid munosabatlarda qatnashib, mulkiy munosabatlarning vujudga kelishi uchun asos bo'ladi. Shu sababli ham ular ashyo huquqining obyekti ham deyiladi. Bunday joylashuv ashyolarning obyekt sifatida ishtirokini tushunish uchun ham muhim hisoblanadi. Shunday ekan, loyihadagi bunday joylashuv maqsadga muvofiqdir.

Qolaversa, bunday joylashuv kodeks qoidalarining tizimli, izchil bo'lishini ta'minlab, qoidalarni oson tushunishga imkon beradi.

Loyihada, shuningdek, shaxsiy nomulkiy huquqlar bilan bog'liq qo'shimcha moddalar qo'shilmoqda. Nomoddiy ne'matlarga oid mavjud qoidalar esa to'ldirilmoqda. Jumladan, fuqaroning shaxsiy hayoti (uning kelib chiqishi, yashash joyi, shaxsiy va oilaviy hayoti haqidagi axborot) 179-modda orqali muhofaza qilmoqda. Uning himoyasiga oid faqatgina bunday axborotlarni tarqatishni oldini olish va tarqatish haqida sudga murojaat qilish mumkinligi yoki

kodeksning 29-moddasi ikkinchi qismida himoya usullarida foydalanish belgilanmoqda. Tan olingan xorijiy tajribaga qaraydigan bo'lsak, Rossiya (RFFK 150-152-moddalar), Gruziya (GFK 18-19-moddalari), Fransiya kabi davlatlar shaxsiy nomulkiy huquqlarni kodeksning o'zida nafaqat muhofaza, shu bilan birga himoya ham qiladi. Faqat o'ziga xos jihati shuki, himoyaga oid qoidalarda umumiy himoya usullari (ma'naviy zarar, buzilgan huquqni sud orqali himoya qilish, shaxsiy hayotga oid axborotni tarqatishni oldini olish va taqiqlash kabilar) keltirilib, maxsus himoya usullar boshqa qonun hujjatlarida bo'lishi ta'kidlanadi. Gruziyaga o'xshagan mamlakatlar shaxsiy nomulkiy huquqlarni obyektlar bobida emas, jismoniy shaxslarga bag'ishlangan bobga joylashtirgan.

Shaxsiy nomulkiy huquqlar himoyasida Xitoy Xalq Respublikasi tajribasini o'rganish ham muhimdir. Chunki, Xitoy yaqin yillarda yangi Fuqarolik kodeksi loyihasini ishlab chiqqan davlatlardan biri hisoblanadi. Xitoy kodeksi shaxsiy nomulkiy huquqlar muhofazasi borasida o'ziga xosliklarga ega. Xususan, jismoniy shaxslarning aksar fundamental (O'zbekistonda bunday huquqlarning aksari konstitutsiyaviy huquqlar sanaladi) huquqlarni fuqarolik huquqlari sifatida kodeksning 1-kitobi 6-bobida aks ettiradi. Ushbu bobda fuqarolik huquqlariga oid 24 modda (109-132-moddalar) ajratilgan. Kodeksning 110-moddasida jismoniy shaxslar yashash huquqidan, jismoniy daxlsizlik huquqidan, sog'liq huquqidan, ismga bo'lgan huquqdan, tasvirga bo'lgan huquqdan, obro'ga bo'lgan huquqdan, sha'niga bo'lgan huquqdan, shaxsiy daxlsizlik huquqidan va nikoh erkinligidan foydalanishi belgilangan.

Shuningdek, shaxsiy nomulkiy huquqlarga oid alohida 4-kitob ishlab chiqilgan bo'lib, u shaxsiy nomulkiy huquqlar deb nomlangan. Kodeksning ushbu qismida fuqarolarning yashash huquqi, jismoniy daxlsizlik huquqi, sog'liq huquqi, ismga bo'lgan huquq, yuridik shaxslarning firma nomiga bo'lgan huquq, tasvirga bo'lgan huquq, sha'ni, qadr-qimmat, obro' (reputatsiya) bilan bog'liq huquqlari, shaxsiy daxlsizlik huquqlari himoyasiga oid alohida qoidalar ishlab chiqilgan.

Xitoy Xalq Respublikasi shaxsiy nomulkiy huquqlarni o'z kodeksida joylashtirishda 1-kitob umumiy qoidalarda muhofazaga oid umumiy qoidalarni, 4-kitobda esa himoyaga oid maxsus qoidalarni belgilaydi. Shunday ekan, joylashtirishning bunday konseptual ko'rinishini O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi yangi loyihasini ishlab chiqishda ham qo'llash masalasini ko'rish kerak. Shaxsning yashashga bo'lgan, sog'lig'iga bo'lgan, jismoniy daxlsizligiga bo'lgan huquqlarni loyihaga kiritish fuqarolik qonunchiligini takomillash Konsepsiyasida ustuvor vazifa sifatida qo'yilgan shaxsiy nomulkiy huquqlar muhofazasi va himoyasini kuchaytirish mazmuniga mos keladi.

Xulosa. Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, maqolada keltirilgan qiyosiy tahlillar O'zbekiston qonunchiligida xalqaro tajribalarni inobatga olish muhimligini ko'rsatadi. Rossiya, Qozog'iston, Xitoy va Yevropaning boshqa ilg'or mamlakatlari tajribasi asosida O'zbekistonning huquqiy tizimini yanada takomillashtirish, ayniqsa, nomoddiy ne'matlar va shaxsiy huquqlarni himoya qilishda aniq mexanizmlar yaratish lozimligi ta'kidlanadi. Shuningdek, maqolada raqamli iqtisodiyot va yangi obyektlar bilan bog'liq masalalarni huquqiy tartibga solish, xususan, "yashil energiya" sertifikatlari, transplantatsiya obyektlari va kripto-aktivlar kabi mavzularning ahamiyati qayd etilgan.

Umuman olganda, yangi kodeks loyihasi O'zbekiston fuqarolik huquqiy tizimini zamonaviy talablar va xalqaro standartlarga moslashtirishga qaratilgan muhim islohot hisoblanadi. Bu islohotlar natijasida, fuqarolarning shaxsiy va iqtisodiy huquqlari yanada

ishonchli himoya qilinadi, yangi iqtisodiy munosabatlar esa huquqiy asosda tartibga solinadi. Shu bilan birga, maqoladagi tahlillar yangi Fuqarolik kodeksi loyihasi O'zbekiston Respublikasida huquqiy islohotlarni amalga oshirish va qonunchilikni takomillashtirishda muhim manba sifatida xizmat qilishini ko'rsatadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi loyihasi. (Yangi tahrir). O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi. Toshkent, 2023-yil.
2. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi (2023-yilgi yangi tahrir). Toshkent, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, 2023-yil.
3. Fuqarolik qonunchiligini takomillashtirish Konsepsiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining F-5464-son farmoyishi. Toshkent, 2019-yil.
4. Moosavian, Rebecca. (2020). Public Image (Un) Limited: Privacy Rights of the Photographic Subject in England and New York Compared. 10.4337/9781788970594.00016.
5. D.J. Solove, Understanding Privacy (Cambridge, MA 2008), 163; and R. Gavison, "Privacy and the Limits of the Law" (1980) 89 Yale L.J. 421, at 433.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/9 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).